

Literacki obraz dziecka nie w pełni sprawnego w utworach od XIX do XXI wieku (niepełnosprawność intelektualna, zaburzenia ze spektrum autyzmu)

Streszczenie

Celem rozprawy doktorskiej jest rekonstrukcja obrazu postaci dziecka z niepełnosprawnością intelektualną i z zaburzeniami ze spektrum autyzmu na drodze szczegółowej analizy i interpretacji utworów literackich z uwzględnieniem zabiegów estetycznych i strategii narracyjnych oraz określenie funkcji tego obrazu w literaturze i kulturze. Podstawą badań są różnorodnej i różnorodnej formy literackie.

W pierwszym rozdziale autorka odniosła się do stanu badań nad obrazem dziecka niepełnosprawnego w literaturze z uwzględnieniem problematyki *disability studies*. W kolejnych rozdziałach autorka podjęła próbę interpretacji motywu *dziecka fada*, postaci potworka i czarownicy jako symbolicznych przedstawień bohatera z niepełnosprawnością. Ważnym aspektem tego zagadnienia jest problematyka demonizacji inności, ujęcia obcości w perspektywie *sacrum* i *profanum*. Analizie w kontekście badań genderowych został poddany również motyw „wiecznego dziecka” w odniesieniu do dorosłych osób niepełnosprawnych, postaci pozbawionych sfery płciowej i seksualnej, figur aseksualnych, outsiderów, antybohaterów. Rozprawa dotyczy również sposobu prezentacji postaci dzieci nie w pełni sprawnych w literaturze dziecięcej, które często odgrywają specjalną rolę w relacji rodzinnej. Autorka podjęła próbę interpretacji motywów „wykluczonych geniuszy” i „mądrych idiotów”, bohaterów z ogromnym potencjałem, skrywających tajemnicę, którzy muszą sprostać wykluczeniu, by wywalczyć własne miejsce w świecie. Ich pojawienie zawsze zmienia stan rzeczy – obnaża prawdę, ukazuje niezwykłość niepełnosprawności. W rozdziale poświęconym literaturze faktu analizie poddano narracje, które dają niepełnosprawnym możliwość mówienia o swojej odmienności i tożsamości, walczenia o przyznanie prawa do różnienia się, dlatego niezbędnym okazało się odwołanie do m. in. teorii kulturowych i teorii dyskursu. Analizując zebrany materiał badawczy, można dojść do wniosku, że w literaturze pięknej nie brak postaci potworków, odmieńców, outsiderów i antybohaterów jako symbolicznych przedstawień postaci z niepełnosprawnością intelektualną lub z zaburzeniami ze spektrum autyzmu. Należy jednak zaznaczyć, że literatura współczesna przedstawia niepełnosprawność jako elastyczny konstrukt kulturowy, w utworach pojawiają się postacie „zwykłych”, „normalnych”, a społeczny model niepełnosprawności dominuje od XX wieku.

Anna Mężyk-Mazur

Data sporządzenia: Wrocław, 23.10.2019.

Mężyk-Mazur